

Mitaartut

En undersøgelse af hvad der ligger bag samt symbolværdien af traditionen gennem historien

Arnanguak Lyberth, SLM

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

Ilisimatusarfik
Afdelingen for Sprog, Litteratur og Medier
Arnanguak Lyberth
Vejleder: Birgit Kleist Pedersen
Januar 2017

Forside billede er hentet fra <https://www.pinterest.com/source/alisoncorrie.com>

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	4
PROBLEMFOMULERING	5
PROBLEMSTILLING	5
METODE	6
PROJEKTBEKRIVELSE	7
SYMBOL PÅ MITAARTUT	10
MITAARTUT	13
DEFINITION AF MITAARTUT	15
LIGNENDE TRADITIONER HOS ANDRE INUIT GRUPPER	16
THE ASKING FESTIVAL	16
UAAJEERNEQ	16
UDKLÆDNINGSLEGE I LABRADOR	18
SEDNA VINTERFESTEN I BAFFINLAND	19
VINTERFESTERNE BLANDT IGLULIK ESKIMOERNE	21
NETSILIK ESKIMO CEREMONIER FOR HAVKVINDEN	22
MYTISK VÆSEN FRA NORDEN	22
HAVKVINDEN	22
NULIAJUK	26
EMPIRI	26
KONKLUSION	32
LITTERATURLISTE	34
BILAG:	37

Indledning

Omkring juletid er der mange traditioner, og en af dem er "Mitaarfik" (dagen hvor der er mitaartut¹), som foregår efter nytår, Helligtrekongersdag, eller *Kunngit Pingasut Ulluat*, som det hedder på grønlandsk, på datoen d. 6. januar. Da jeg var barn, blev vi i kristendomstimen op til jul fortalt at da Jesusbarnet blev født, tog de tre vise mænd ud for at finde Jesus, og de ville finde ham under den klare stjerne. Med sig bragte de guld, røgelse og myrra som gaver, det lille barn skulle have. Samme historie hører man også i julen, under julegudstjenesten. De tre vise mænd er de tre hellige konger.

På selve dagen på Kunngit Pingasut Ulluat fik vi tidligt fri fra skolen, ligesom vores forældre fik tidligt fri fra arbejde, dagen er en halv helligdag. Om aftenen er det traditionen at nogle klæder sig ugenkendeligt ud, og går fra hjem til hjem og idéen er, at man ikke siger noget og skal undgå at blive genkendt. De udklædte går gerne rundt med en stok eller en pisk, de kan slå med. De voksne udklædte kan være frygtindgydende – især hvis de begynder at løbe efter én. Når de kommer til et hjem danser de en lille dans og får lidt godter såfremt de ikke bliver genkendt. Sådan kender jeg denne mitaartut tradition. Det lader til at der er forskellige traditioner omkring mitaarfik - alt efter hvor i Grønland man kommer fra. Jeg har hørt flere fortælle at udklædningstraditionen allerede starter nytårsaften og at der er mitaartut indtil d. 6. januar, Helligtrekongersdag, altså mitaarfik. For et par år siden spurgte jeg min meget kristne mormor hvorfor man havde denne tradition. For hvad havde udklædningstraditionen at gøre med Helligtrekongersdag? Jeg blev ikke meget klogere at hendes vage svar, som var: "fordi det er noget, man gør".

Litteraturen omkring mitaartut i nyere tid meget sparsom. Bruger man internettets søgemaskiner ved at skrive "mitaartut" eller "mitaarfik" på søgefeltet, bliver man henvist til talrige mitaartut arrangementer, der er foregået i kulturhusene Katuaq eller Taseralik. Mitaartut må altså være noget kulturelt. Om Katuaq står der på deres hjemmeside: "*Katuaq besidder en speciel ånd, der forener og samler i et fællesskab om kunst, kultur og samvær*"² På hjemmesiden greenland.com står der at Taseralik er stedet som er "*centrum for et væld af kunst- og kulturbegivenheder*"³.

---

¹ Mitaartut er udklædte folk, der går rundt fra hus til hus.

² (<http://www.katuaq.gl/da/Om-Katuaq>, 5. dec. 2016, kl. 13:00).

³ (<http://www.katuaq.gl/da/Om-Katuaq>, 5. dec. 2016, kl. 13:00).

Der er ligeledes links, til hjemmesider, der beskriver mitaartut, men ingen af dem beskriver nærmere *hvorfor* der egentlig er mitaarfik. Så hvad er det, der ligger til grund for denne kulturelle tradition, som tilsyneladende har noget at gøre med de tre hellige konger, der ifølge den kristne tro står beskrevet i Matthæusevangeliet kapitel 2, vers 1-12? Og hvordan kan det være at jeg (og min mormor for den sags skyld) ikke ved hvorfor vi har denne tradition? Siden der ikke findes et dansk ord for mitaartut antager jeg at traditionen må være grønlandsk eller eskimoisk tradition. Hvad så med vores stammefrænder ovre i Canada og andre lande i Arktis – har de samme mitaartut kultur? Dette leder mig til følgende formulering, denne bacheloropgave tager afsæt i:

Problemformulering

Med teoretisk afsæt i relevant litteratur vil jeg med dette bachelorprojekt forsøge at belyse hvad der ligger bag *mitaartut*-traditionen, dels i et historisk perspektiv, dels i et tværregionalt perspektiv, men også indenfor de andre arktiske lande, hovedsagligt Canada, med henblik på at identificere symbolværdien af denne frem til i dag. Til analyse og diskussion af *mitaartut*-traditionen anvendes fortrinsvis teorier, der udspringer fra den symbol- og konstruktivistisk orienterede antropologi.

Problemstilling

- Undersøg hvad det ligger bag mitaartut traditionen
- Undersøg hvorfor mitaartut traditionen i Grønland eksisterer, herunder hvor traditionen stammer fra og i hvilken grad den praktiseres i dag.
- Undersøg om der er samme eller lignende tradition hos andre eskimo/inuit grupper
- Undersøg hvad mitaartut har haft af betydning for et samfund, og hvilken betydning mitaartut har i dag.

Metode

Jeg vil så vidt muligt bruge danske termer generelt i min beskrivelse af mitaartut. Det er dog lidt af en udfordring, idet der ikke findes et dansk ord for mitaartut. Senere definerer jeg selve begrebet, men vil overvejende bruge "mitaartut" gennem dette bachelorprojekt.

Mit udgangspunkt for dette bachelorprojekt er, som jeg har beskrevet i indledningen, min undring over hvorfor der er mitaartut i det hele taget, og hvorfor svaret dertil ikke er lige til, for eksempel hos min mormor. Siden både Katuaq og Taseralik arrangerer mitaarfik, og de hhv. *forener og samler i et fællesskab om kunst, kultur og samvær* og er *centrum for et væld af kunst- og kulturbegivenheder*, må jeg kigge nærmere på kulturbegrebet. Til det vil jeg tage udgangspunkt i den danske antropolog, Kirsten Hastrups kulturbegreb. Udover jeg har snakket med min mormor omkring mitaartut har jeg spurgt forskellige folk i min omgangskreds omkring emnet, hvor jeg bevidst har spurgt meget direkte og åbent: *hvordan kan det være at folk fra Grønland går mitaartut på Helligtrekongersdag?* - hvortil deres svar mere eller mindre mindede om min mormors svar. En enkelt sagde at det vistnok havde noget at gøre med gamle eskimoiske skikke, mens et par stykker gættede på at det måske var for at imitere de tre hellige konger. Igen, ingen svar, der kunne forklare mit spørgsmål ordentligt. Det får mig til at tænke at det må være noget som bliver husket som et folk, som må have været gået i arv gennem generationer, og hvortil årsagen efterhånden må være blevet glemt. Derfor vil jeg komme ind på den franske filosof og sociolog Maurice Halbwach's teori om kollektiv erindring, og den tyske egyptolog og religionsforsker Jan Assman's kulturelle erindringsbegreb.

Herefter kommer jeg ind på mitaartut og ser på hvad der ligger bag denne tradition overvejende ud fra den danske eskimolog Inge Kleivan's klassiske artikel fra 1960: "Mitârtut". Denne artikel bruger jeg primært til at belyse baggrunden for mitaartut traditionen. Til afsnittet bruger jeg også andre antropologiske tekster og artikler til at beskrive mitaartut kulturen generelt.

Tilgangen for dette bachelorprojekt er mine egne overvejelser omkring mitaartut. I den britiske metodeforskers, Alan Brymans (1947-) bog, *Social research methods* skriver han, i et afsnit om en strategi inden for social forskning: *"With an inductive stance theory is the outcome of research. In other word, the process of induction involves drawing generalizable inferences out of observations"* (Bryman, 2012, 26). Bryman siger altså at induktiv metode er en tilgang hvor forskeren undersøger enkelte tilfælde og konkluderer noget generelt. Idet min forskning ligger i empirien er min forskningsmetode derfor induktiv. Gennem mit feltarbejde analyserer jeg mitaartut og arbejder mod at finde baggrunden for hvad der ligger bag traditionen. Kvalitativ metode anvendes, hvis man ønsker at komme særligt i dybden med et emne. Bryman deler processen ved kvalitativ forskning op i seks punkter, 1. Generel forskningsspørgsmål, 2. Vælge felt, 3. Indsamling af relevant data, 4. Tolkning af data, 5. Begrebsmæssig og teoretisk arbejde – herunder evt. uddybende forskningsspørgsmål samt yderligere indsamling af data, 6. Drage konklusion (Bryman, 2012:384-87). Processen med min forskningsmetode er derfor også kvalitativ, idet tilgangen til hele processen tager udgangspunkt i undring, det Bryman kalder for generel forskningsspørgsmål. Gennem feltet indsamles der data, der skal analyseres og fortolkes, for derefter at komme med en konklusion.

Projektbeskrivelse

Ifølge en artikel i bladet Greenland Today, der er skrevet d. 13. september 2016, er 64 % af Grønlands befolkning brugere af Facebook, og med en brugerflade, der er så stor, har jeg valgt at bruge dette som baggrund for at dække den del empirien, der handler om i hvor stor grad mitaartut traditionen praktiseres i dag samt for at danne mig et billede af hvilken symbolsk værdi mitaartut har i dagens Grønland. Den del af befolkningen, der er brugerne af Facebook er en bred vifte af Grønlands befolkning med meget forskelligt baggrund. Geografisk set er der brugere fra de mest afsides liggende bygder til brugere fra de store byer. Brugere af Facebook er af begge køn i alle aldre⁴ og er fra alle sociale lag. Det er både til fordel og ulempe for mine undersøgelser. Det er til fordel, da det i teorien kan dække målet med at belyse det tværregionale aspekt af mit empiri, samt at jeg kan få adgang til meget information omkring

---

⁴ Selvom Facebook kræver at man mindst skal være 13 år for at oprette en profil kan man godt støde på børn under aldersgrænsen.

mit forskningsemne. Ulempen ligger i at der også er risiko for meget irrelevant information og, der bare "fylder". Derudover kan jeg ikke være sikker på at alle Facebook profiler er aktive, samt at jeg ligeledes ikke kan være sikker på at de aktive brugere benytter mediet til at berøre emnet om mitaartut. Sandsynligheden at finde data jeg kan bruge må jeg dog konstatere, ud fra ovenstående tal, er stor.

Siden feltet har så stor en brugerflade har jeg valgt at begrænse mine søgeord til "mitaartut/mitaartoq/mitaarfik", og har derefter valgt nogle samtaletråde og billeder, der har relevans for dette projekt. Facebook har en søgefunktion, hvor resultatet af søgninger kommer frem i form af links på Facebook, hvor det pågældende ord er blevet brugt. Herfra kan man klikke sig frem til disse sider. Det, der først kommer frem på skærmen viser resultaterne af egne Facebook venners opslag. Længere nede kommer alle offentlige opslag, skrevet af andre, som har brugt de ord, man har søgt på. Såfremt brugere af Facebook ikke har lavet deres indstillinger om til "privat" er deres posts/opslag offentlig tilgængelige.

Altså brugte jeg det, der allerede var tilgængeligt på Facebook. Der var ingen direkte respondenter idet jeg ikke aktivt har opfordret til at skrive noget om mitaartut. Mine kilder blev derfor hvad der i forvejen var tilgængeligt for enhver. Herefter har jeg sorteret i de resultater, der kom frem ved søgningen. Dette gjorde jeg, da en del af resultaterne ikke rigtig havde relevans i min undersøgelse. Det var for eksempel tekst til billeder af folk, der skar ansigter (som også hedder mitaartoq på grønlandsk) og dermed ikke havde noget at gøre med mitaartut i den kontekst min undersøgelse drejer sig om, eller statusopdateringer hvorpå der står "mitaartut nuanneraluaannarput" (det var nu hyggeligt at have mitaartut), altså udsagn, der ikke har noget betydning for emnet. Det, jeg gerne ville have ud af denne metode var at danne mig et overblik over hvad folk postede om mitaartut, og derved få en idé om hvad mitaartut har af betydning for Facebook brugere, uden at der kom ekstern påvirkning. Udover det ville jeg finde ud af hvordan mitaartut fremtræder på billeder for at finde ud af om man ville kunne se noget "hedensk", eller noget, der minder om nogle af de beskrivelser der er i den litteratur, jeg har brugt i teoridelen.

Af etiske årsager har jeg valgt at anonymisere identiteterne af de personer, der har lavet de opslag jeg har valgt at bruge som data i mine undersøgelser. Og dette har til dels noget at gøre med at mine kilder ikke er vidende om at jeg bruger dem som empiri, trods jeg er klar over at mit felt er offentligt tilgængeligt. En anden grund er at mit undersøgelsesfelt er så bredt at

identiteterne ikke får noget betydning for mine undersøgelser alligevel. Der er dog en undtagelse, da fotografen på tre af de billeder, jeg har valgt som data, har skrevet © med hendes navn, og siden navnet står på billederne har jeg indhentet tilladelse til at bruge disse til dette bachelorprojekt.

Det er ikke nogen hemmelighed at folk i Grønland generelt er interesserede i at høre fortællinger om det uhyggelige. Jeg skal ikke komme nærmere ind på hvorfor, men at det er interessant for grønlandsk sproget Facebook brugere kommer til udtryk i en gruppe med næsten 18000 medlemmer, der hedder "Aliortukkat / Eqqumiitsut (Ghost)", som jeg oversætter til spøgelse / det mærkelige eller uforklarlige. Opslagene i denne lukkede gruppe er udelukkende grønlandsk sproget, selv beskrivelsen af det fastgjorte opslag fra sidens administrator står på grønlandsk. Da jeg før har lagt mærke til at nogle medlemmer har snakket om mitaartut i den gruppe tillod jeg mig at spørge ved at skrive et opslag i gruppen. Datoen for jeg skrev opslaget var d. 5. Januar 2017, som er dagen før mitaarfik (som jeg kender den), og dette var helt bevidst. Baggrunden for dette er indlysende, da det netop er det tidspunkt på året, hvor der går mitaartut rundt nogle steder, og det var dagen før der skulle være mitaartut arrangementer både blandt andet i Katuaq og Taseralik. Min hypotese var at der ville være mange besvarelser idet der var så mange medlemmer. Jeg skrev nogle åbne spørgsmål, som enhver interesseret Facebook bruger frit kunne svare ud fra deres egne præmisser. Jeg gjorde dog det at jeg på nogle af svarene spurgte mere uddybende – når respondenterne ikke besvarede mine spørgsmål direkte. Formålet med at lave opslaget var at finde ud af hvad medlemmerne af denne side vidste hvad der ligger til grund for mitaartut samt hvad de lagde i betydningen af mitaartut i dag.

Undervejs i mine undersøgelser har jeg også benyttet internettets søgemaskiner til at finde frem til data, jeg ikke kunne finde i litteraturen. Og dette gjorde jeg til at dække den del af indsamling af data, der handler om mitaartut traditionen også eksisterer hos andre eskimogrupper.

Til at beskrive mitaartut traditionen set i forhold til det historiske aspekt bruger jeg antropologiske beskrivelser, der er at finde i litteraturen. Feltet i min undersøgelse bliver derfor til Facebook, internettet samt eksisterende litteratur.

Symbol på mitaartut

Hvordan kan det være at min mormor ikke ved hvor udklædningskulturen ved mitaartut stammer fra? Inden jeg kan komme ind på selve mitaartut ritualet bliver jeg nødt til at se lidt på hvad kulturen har af betydning. Ordet *kultur* bliver ofte flittigt anvendt, men det er et begreb, hvis betydning kan være diffust at forklare.

Kirsten Hastrup (1948-), som er professor i antropologi ved Institut for Antropologi ved Københavns Universitet skriver i sin bog "Kultur – Det fleksible fællesskab", at "...kulturen altid identificeres i forhold til en anden kultur..."(Hastrup, 2014:9). Det vil sige at kultur skal have en anden kultur man kan sammenligne med, at noget skal være anderledes end det kendte, samt at "...kulturer ikke står mere fast, end at de ændrer sig ved mødet med nye kulturer..." (Hastrup, 2014:10). Kultur skabes altså og ændrer sig hele tiden i mødet mellem individer, det er ikke statisk, det er derimod dynamisk. Konstant opfindes og moderniseres traditioner gennem disse kultur møder. Dette ses for eksempel tydeligt i udviklingen af den grønlandske kvindedragt. I løbet af meget få generationer har den ændret sig fra at bestå af ren skind til den farverige nationaldragt som den kendes i dag.

Grunden til at man fejrer jul hører man om fra barnsben i form af juleevangeliet. I julen mindes og fejrer man Jesu fødsel. I middelalderen blev Helligtrekongersdag fejret ved at udklædte folk gik gennem gaderne i et optog efter en stjerne, der blev båret på en høj stage. Senere blev det almindeligt at de fattige og studerende gik fra hus til hus, udklædte, for at tjene lidt penge på dagen, ved at gå i optog syngende. I dag synes Helligtrekongersdag at være en glemt helligdag i Danmark, med undtagelse af få steder som Bornholm⁵ og andre få steder i udkants Danmark. I en hjemmeside for en lokal landsby i Sønderjylland står der: "*Hvert år den 5. januar, på Hellig Tre Kongers aften, klæder man sig ud til det ukendelige, og går fra hus til hus for at ønske hinanden et godt nytår. Det gælder om at gætte hvem der gemmer sig under udklædningen, gættes dette ikke, beholdes udklædningen og masken på. De der vælger at blive hjemme, tænder lys ved hoveddøren, så man kan se, at man er velkommen i deres hjem. Som oftest bliver der budt på en lille en til halsen, som drikkes gennem et sugerør for ikke at skulle*

---

⁵ <https://www.kristendom.dk/Helligtekonger/den-glemte-fest-de-tre-hellige-konger>

*tage masken af.”*⁶ Ritualet minder som det, jeg har beskrevet i indledningen – bortset fra at mitaartut går rundt med en stav eller lignende, de kan slå med.

Siden den dansk-norske missionær Hans Egede indførte i 1721 kristendommen til Grønland har grønlænderne taget de kristne traditioner til sig, blandt andet fejringen af jul. Eskimologen Karen Langgård (1951-) skriver i en artikel at den grønlandske befolkning i starten af det 20. århundrede var blevet kristne af overbevisning (Langgård 2007:73). Artiklen gennemgår nationalromantikken som kommer til udtryk gennem den grønlandske skønlitteratur. Konebådsekspeditionen til Østkysten, der var af etnografisk karakter, foregik i 1883-85, under ledelse af den danske polarforsker, Gustav Holm (1849-1940). Med i ekspeditionen var en grønlandsk overkateket fra Sydprøven med, ved navn Hansêrak, som førte en udførlig dagbog. Idet området ekspeditionen foregik i, lå så afsides i forhold til resten af Grønland levede befolkningen efter gamle hedenske skikke, kristendommen havde endnu ikke vundet sit indpas. Der var stor fokus på konebådsekspeditionen i den grønlandske presse, og vestgrønlænderne blev *”konfronteret med levende mennesker, som de måtte regne med var meget lig, hvad deres førkoloniale forfædre havde været, og det umuliggjorde som en selvfølgelighed både selektiv hukommelse og kollektiv forglemmelse”* (Langgård 2007:76). Grønlænderne på vestkysten blev altså gjort opmærksom på deres forfædres måde at leve på, de blev mindet om hvordan livet var før kristendommen overtog de eskimoiske livsværdier, heriblandt riter og traditioner. Traditioner der var hedenske som de havde var gået tabt i *kollektiv forglemmelse*. I datiden var, som Langgård skriver, (vest)grønlændere blevet kristne, og levede dermed efter de kristne traditioner og højtider som julen og påske. Traditioner, som man hørte om når præsten prædikerede i kirken og de ritualer kristendommen førte med sig. Man blev (og stadig bliver) gang på gang mindet om hvorfor man holder de kristne højtider. Men hvordan kan det så være at så mange, inkl. mig selv ikke ved hvorfor der er mitaartut, når dagen(e) hvor man går udklædt rundt sker på en kristen helligdag? Dette vil jeg forsøge at forstå ved at vende kollektiv forglemmelse til kollektiv og kulturel erindring.

Maurice Halbwachs (1877-1945) var en fransk filosof og sociolog, der betragtes som den første, der definerede erindringens sociale strukturer, og var dermed den første der benyttede begrebet *kollektiv erindring*. Han definerer erindring som en social konstruktion (Assmann, 2006:1). Sociale grupper udvikler erindringer om fortiden, der fremhæver dets

---

⁶ <http://ketting.infoland.dk/om-ketting/traditioner/>

identitet. Han mener altså at erindring er et socialt fænomen, der bliver udviklet gennem ydre påvirkninger i samspil med andre mennesker.

Jan Assmann (1938 -) er en tysk egyptolog. Han tager afsæt i Halbwachs' begreb om kollektiv erindring og mener at erindring er interaktion imellem psyken, bevidstheden, samfundet og kulturen. Kulturelle erindringer er fra tiden før nutiden hvor de er bevaret i form af blandt andet riter og institutionelt kommunikation, for eksempel gennem handling. Disse kalder han for "figures of memory" (Assmann, 1995:129). Assmanns teori om kulturel erindring samler erindring (fortiden i nutid), kultur og samfundet som gruppe og relaterer de tre poler ved at karakterisere dem i seks punkter:

1. At konkretisere identitet. Ved at vide hvem vi er "os selv" identificerer vi også "de andre". Herved udvikles hvad Nietzsche kalder for "constitution of horizons". At tydeliggøre det, der er fremmed for os og at være anderledes fra andre er nødvendigt for os.
2. Kapacitet til at rekonstruere. Erindring alene kan ikke beholde fortiden. Der skal være et arkiv af tekster, billeder, adfærdsregler og tilføje noget aktuelt, der har relevans for dagen i dag.
3. Dannelse. Betydninger og viden objektgøres i kulturarv. Det kan være tale om sprog, billeder eller ritualer.
4. Organisering af kulturelle erindringer. Her menes afstivning af kommunikation om den kulturelle erindring, for eksempel gennem ceremonier og specialisering af de, der bærer kulturen.
5. Forpligtelse. Produktion af viden udvikler et værdisystem (hvad der er vigtig viden og de rigtige symboler. Kulturarven er uddannende, civiliserende og, humaniserende og udstikker adfærdsregler.
6. Produktionen af arv er reflektivt. Kulturel erindring er reflektiv på tre måder: 1) praksisrefleksiv, idet den fortolker almindelig praksis ved ordsprog, ritualer mv., 2) selvrefleksiv idet den bruger sig selv til at fortolke, forklare mv., 3) reflektiv idet den er optaget af de billeder, der skabes af den selv. (Assmann, 1995:130-132)

Hermed mener Assmann, at en socialgruppe, som et samfund, definerer sig selv gennem en bearbejdelse samt en fælles opfattelse af fortid. Gennem tiden konkretiseres identiteten men

bliver hele tiden fortolket på ny, bliver genforhandlet, alt efter hvordan samfundet opfatter nutiden. Altså er kulturel erindring en social proces som en del af måden at forstå verdenen på. Fortiden bidrager til forståelsen af nutiden for at opnå en selvforståelse som et samfund. Med afsæt i Halbwachs og Assmanns teorier må dette for mitaartut traditionerne betyde at symbolikken af mitaartut traditionerne gennem tiden ændrer sig, fordi man gennem tiden tillægger nye betydninger.

Mitaartut

Inde på Visit Greenlands hjemmeside, under fanen, der hedder *major events*, forklarer noget om nogle af de store events, der sker i Grønland, som Arctic Circle Race, Nationaldagen, julen og mitaartut. Om det står der: *Grønland har sin egen version af Halloween, der kaldes Mitaartut, der foregår d. 6. Januar. Det er en grønlandsk tradition, ikke en helligdag, men skolerne lukker tidligt. Børn i kostumer og spøgelses-agtigt malet i ansigterne går fra hus til hus for at synge og danse hos folk, og får slik til gengæld. Folk skal gætte hvem der gemmer sig under udklædningen.*⁷(min oversættelse). Visit Greenland siger hermed at mitaartut udføres af børn og fremstiller det som en pendant til Halloween. De siger intet om Helligtekongersaften.

Ib Geertsen (1919-2009) var kunstner, med særlig interesse inden for grønlandske masker. Han havde en samling af masker, som er repræsenteret i bogen "Grønlandske masker" (1994). Bogen indeholder billeder af masker af forskellige arter, skindmasker, masker skåret ud i træ. Bogen indeholder også beskrivelser af maskerne samt referencer til den del af den eksisterende litteratur, hvor maskerne har relevans. Nogle af maskerne er lavet som de skindmasker, der er på billederne herunder, lavet som mitaartut masker.

Christian Kruuse, som var botaniker havde i 1912 skrevet at Angmagssalikkernes masker ikke længere brugte maskerne til religiøse formål, men som legetøj, man brugte til at skræmme børn med. Dette tror Geertsen ikke på og det begrundes han med at en samtale han har haft med en informant i 1979, som havde fortalt ham at "*ånderne er der, men de gør os ikke noget, for vi er kristne*". Geertsen mener at ritualerne på en eller plan stadig er blandt folket i samfundet. Han mener at selvom den "*...ægte alvorlige åndemaning, lampeslukningsleg og*

---

⁷ <http://corporate.greenland.com/en/press-pr/press-information/major-events/>

uaajeerneqkulten hører forrige til, fortsatte kulten op i 1930'erne, og endnu længere endnu.”
(Geertsen 1994:102).

Der er en hjemmeside, som handler om et fotoprojekt fra 2003 ved navn IsiØjeEye, som også er udkommet som en bog året efter af Pipaluk Lykke Løgstrup, hvorpå der er et billede af tre personer, to maskeklædte og en der er malet i ansigtet. Som tekst til billedet står der:

kilde: <http://isi.nebula.gl/assi/mitaartut/>

”Mitaartut. Den 6. januar, på Hellig Tre Kongers aften, klæder folk sig ud og går rundt i byen eller banker på hos familie og venner for at skræmme. Siger man `mitaartoq qitittarpoq`, giver vedkommende en lille uhyggelig dans, til fordel for lidt godter.⁸”

Netop dette billede minder mig om et andet billede af mitaartut, der er i bogen ”Grønlandsbilleder” af Keld Hansen fra 1976, som også er en fotobog med meget korte beskrivelser omkring de billeder, der bliver vist. Billedet i Hansens bog er taget i Jakobshavn (Ilulissat, red.) d. 2. januar 1904 af Regnar Bentzen.

Kilde: Hansen (1976:planche 116)

⁸ <http://isi.nebula.gl/assi/mitaartut/> (1. Dec. 2016, kl. 15:40)

Som beskrivelse til billedet står der: "Omkring nytår og Hellig tre Kongers aften færdes mitaartut i Vestgrønland. Denne tradition er blanding af gamle hedenske skikke fra eskimoiske vinterfester og skandinaviske juleskikke. Mitaartut spreder skræk og rædsel, men samtidig morskab og latter, hvor de viser sig udenfor husene. Ansigterne er enten sværtet med sod og deformeret med udspændte snore, eller de er dækket af masker. Tøjet er taget forkert på og stoppet ud med puder. De forklædte er ofte aggressive og ude efter de unge piger. Mitaartut er tavse, og ingen må kunne genkende de virkelige personer under forklædningen."

Hansen siger altså at mitaartuts ophav er en blanding af gamle hedenske eskimoiske skikke og skandinaviske (kristne?) juleskikke.

Definition af mitaartut

Hvad dækker begrebet *mitaartoq* egentlig? I det følgende vil jeg søge at definere *mitaartoq*, med udgangspunkt i Inge Kleivans (1931-) filologiske definition af begrebet i artiklen "Mitårtut – Vestiges of the Eskimo Sea-woman cult in West Greenland" i *Meddelelser om Grønland*, der er trykt i 1960.

Mitaartut er flertal for mitaartoq, som er et nomen, der kommer af verbalstammen mitaar- (poq). Inkonsekvens i stavningen af ordet mitaartut har baggrund i at meget af den litteratur, jeg bruger er blevet skrevet før det nye retstavning blev taget i brug i 1973. Når jeg citerer bruger jeg den originale ortografi, men ellers skriver jeg ordet i den nye retstavning. Ifølge Kleivans kilder⁹ ligger betydningen af mitaarpoq i retning af *lystighed*, *spøg* (Egede), *klovneagtig* (Fabricius), *gøre grimasser*, *lave ansigter* (Kleinschmidt) *klæder sig ud - især den tolvte nat (efter jul)*, *hvilket vil sige omkring Helligtrekongersaften* (Schultz-Lorentzen). Ordet mitaarpoq stammer fra mitagpâ, der betyder: håner ham. Dog oversætter Thalbitzer *mitârpoq* som 'dyrkelsen af det himmelske mítat'. For at forklare det sidste ord citerer han den franske missionær Pinart fra Syd Alaska. Pinart skriver på Kodiak Island at *mítat* var termen for den type af den menneskelige sjæl der efter fem gentagne migrationer på jorden får adgang til de himmelske lande (solen, månen, bestemte stjerner og nordlysene). Thalbitzer forbinder altså forfædrenes skikke til ordet.

Siden Kleivans artikel er der kommet et grønlandsk-dansk ordbog, først som bogform, og siden elektronisk, både som en opslagsside på internettet¹⁰ samt som en app. I den

---

⁹ Poul Egede (1750), Otto Fabricius (1804), Samuel Kleinschmidt (1871) og Schultz-Lorentzen (1926)

¹⁰ <http://www.ilinniusiorfik.gl/oqaatsit/daka>

sidstnævnte står der om mitaartoq: *t¹¹ én der er klædt ud (ved Helligtrekonger)*, mitaarpoq(1): *o¹² er klædt ud*, mitaarpoq (2): *o skærer ansigt*. Ifølge den seneste ordbog er en mitaartoq altså en der er klædt ud på Helligtrekongersaften.

Følgende vil jeg komme ind på mitaartoq lignende skikke, Kleivan har beskrevet.

Lignende traditioner hos andre inuit grupper

The asking festival

The asking festival er en festival, der foregik i Norton Sound og Beringsstrædet. En vinterfest, der blev kaldt ai-ya'gûk, som den danske eskimoforsker William Thalbitzer (1873-1953), der har forsket i gammel eskimoisk tro, havde lagt mærke til havde ligheder med mitaartut. Det foregik når vinterforrådet var blevet samlet, hvert år, hen ad mod slutningen af november måned. Mændene og de store drenge smurte deres ansigter med sod, lavede mønstre på deres kroppe, hvorefter de på rad og række gik fra hus til hus med hver deres træskål. Efter sig løb en flok larmende børn efter dem. Når de kom ind i et hus lavede de larm ved at lave mærkelige lyde og trampede på gulvet og undgik at blive genkendt. Kvinderne fyldte deres skåle med mad – det var en indledende symbolsk rite, der forestillede at mændene var ånder, der blev tilfredsstillet ved at modtage gave. Dagen efter valgte man en mægler, der var repræsenteret som en, der bar sølle tøj, hvis ansigt var sortsodet. Han bar en ai-ya'gûk, som var en kæp med ringe, hvorpå der sad nogle ringe fast. En mand fremførte hvad han ønskede sig af en kvinde, og en kvinde kom med hendes ønsker. Til sidst mødtes i dansehuset¹³ og udvekslede gaver. Var kvinden ikke var gift havde manden ret til at sove med hende den følgende nat (Kleivan 1960:12).

Uaajeerneq

De første beskrivelser af uaajeerneq¹⁴ blev beskrevet af Gustav Holms Konebådsekspedition til Angmagssalik i årene 1884-85, hvor det blev beskrevet som en signifikant østgrønlandsk skik, som var ren underholdning om vinteren. Dog kunne den sydvestgrønlandske kateket Hansêrak, som var med i ekspeditionen, se nogle sammenhænge mellem uaajeerneq og

---

¹¹ t betyder taggit = nomen, navneord

¹² o betyder oqaluut = verbum, udsangsord

¹³ der står dance-house i artiklen, jeg vil tro at der er tale om et eskimoisk festhus, qassi

¹⁴ Uaajeerneq er en østgrønlandsk maskedans, som kan fremføres både af kvinder og mænd. Danseren er enten nøgen eller udklædt, kvinderne har dog altid korte bukser på. Nogle bærer masker, mens andre er sortsodede i ansigtet, og andre gange er ansigterne forvrængede ved at blive snøret med rem og ved at have spile pinde i munden.

mitaartut (Kleivan, 1960: 13). Blandt begivenheder, der kunne have af kultisk karakter nævner Thalbitzer Nacaarater – ”kvinden ned den lille hætte”. En mand klædte sig ud som en kvinde, sodede sit ansigt til, dækkede sit hår med sne og kom ind i huset for at samle gaver fra de tilstedeværende. Derefter begyndte han på sin trommedans, indtil pinden blev taget fra ham. Manden løb derefter efter ham, der tog pinden for så at slå ham med den (Kleivan, 1960:12).

Den danske kunstner og forfatter, Bodil Kaalund (1930-2016), skriver i en artikel om grønlandske masker figuren ”Uarjaateq”s ansigt var ”sortsværtet, næsen bundet op med en rem, og også trommen var med. I denne situation blev trommestikken brugt til at slå løs på de omkringstående med. Ikke mindst de kønne unge piger var udsatte” (Kaalund, 1980:37).

Juaaka Lyberth (1952-), eskimolog, antager, i en endnu ikke publiceret artikel, at ”mitaarneq/mitaartut har sin oprindelse i den inuitiske/eskimoiske maskekultur i kategorien uvaajeerneq...” (Lyberth, 2016). Lyberth argumenterer med baggrund i de østgrønlandske maskedanse, som Jens Rosing (1925-2008), der er en anerkendt grønlandsk kunster og forfatter, har beskrevet i en artikel fra 1957 i ”Tidsskriftet Grønland”. Rosing skulle som dreng i Kulusuk have oplevet forskellige maskedanse, der tilsammen skulle have foregået omkring vintersolhverv, og som kunne vare hele natten. Disse danse skulle have afløst på skift hinanden. Lyberth antager at to af de maskedanse, som Rosing har beskrevet, har forbindelse til mitaartut som vi kender det i dag. Der er tale om uajaerneq, der handler om Nalikkaateq¹⁵, hvor danseren er en ”mærkelig genfærd af et menneske”, hvis ansigt er ”snøret op med remme, og i munden sidder en spilepind, hvis virkning forstærkes ved snøringen.” Danserens ansigt var snøret og smurt med sod og tran, og håret bundet i en top. Denne danser sagde ord i en usammenhængende strøm, ”snart som en tudende hund, snart som spædbarnegråd”. Kroppen var dækket af en pjaltet kvindedragt, der var fyldt så det ligner at hun havde en stor mave. I et mavebælte hang der et hundehoved, som ”bjæffede” mod tilskuerne. Tilskuernes rolle var at undgå at smile eller grine. Gjorde de det, blev de af danseren straffet ved at få slag med stokken.¹⁶

Den anden maskedans, Lyberth mener har forbindelse til mitaartut er legen ”Miaartorniaq”, hvor danseren er ude efter gaver. I stedet for et hundehoved dinglende mellem benene hang

---

¹⁵ Nalikkaatteeq, som hun hedder på østgrønlandsk, kendes på vestgrønlandsk som Erlaveersiniooq, indvoldsædersken. Myten handler kort om en kvinde, som åndemanere, der er på vej til månen, skal forbi. Hun lokker åndemaneren til sit hus og prøver at få dem til at smile eller grine. Gør de det, spætter hun dem op og tager deres indvolde og spiser dem.

¹⁶ Som et symbol på at blive sprættet op

der en lille bønne. På ryggen var der en dukke, som skulle forestille sig at være danserens barn. Gaverne til barnet skulle afleveres i den bønne, danseren havde hængende mellem benene. Gaverne til ham selv skulle i en større bønne, han gik rundt med. Havde tilskueren ingen gaver at give til Miaartorniaq, blev de straffet med *"et klask, der er så kraftigt, at alle kan høre det"*. Såfremt tilskueren, som ingen gaver havde skulle flygte, blev han jagtet rundt og slået indtil han havde fundet en gave, der kunne befri ham for slagene (Lyberth, 2016).

Den samme maskedans "miartorniaq" beskriver Kleivan: *"One who is after presents" also called amâkajêq – "the laughable child-carrier"* (Kleivan, 1960:12). Straffen for ikke at have en gave skriver hun dog er et voldsomt pust, samt maskedansen Nalikkaateq med samme kilde som Lyberth.

Om hvorfor man skal gætte mitaartoq's identitet tror Lyberth har rødder i kristendommens indførelse i Grønland. Hvor man før brugte maskedansen som kultisk ritual, blev maskedansen forbudt og sidenhen brugt som en ren og harmløs kulturel underholdning. Med det tror jeg at Lyberth mener at maskedansen blev brugt som gætteleg for underholdningens skyld.

Lyberth kommer ikke ind på at Rosing har beskrevet en maskedans, der kaldes på "Anaalakkaarneq" - "Slagskæmtet", hvor den dansende står midt på gulvet og synger. Denne dansende vrider sin krop, og udspørger publikum om deres fødselstidspunkt. Hvis deres fødselstidspunkt ikke skete på samme årstid som danserens, faldt "trommestikken i et sviende slag" (Rosing, 1957:244). Lignende ritual, hvor fødselstidspunktet kommer i spil beskrives af Kleivan. Om Central Eskimoerne i Canada skriver hun at dagen efter en symbolsk kamp mod Sedna var der tovtrækkeri mellem de, der var født om vinteren mod de, der var født om sommeren. Det hed sig at vejret ville blive godt såfremt de, der var født om sommeren vandt legen. Senere var der en ceremoni hvor alle deltagere fyldte deres drikkeskåle fra en stor gryde, mens de sagde deres navne og hvor de var blevet født (Kleivan, 1960:14).

Udklædningslege i Labrador

Den amerikanske antropolog Frank G. Speck (1881-1950) beskriver en skik i Nain, som er beliggende i østkysten af Labrador, omkring juletid gik en udklædt person rundt med en stav fra hus til hus, mens en skare af tilskuere gik efter ham. Hans formål var at underholde med sine besynderlige gestikulationer og morsomme fremtræden til fordel for små gaver i form af tobak og slik. Ved sådanne lejligheder ville der også være underholdning i form af sang enten ville den udklædte eller tilskuerne synge (Kleivan, 1960:13).

Sedna vinterfesten i Baffinland

Blandt folk i Baffinland hørte man historier om store vinterfester for Sedna, havgudinden. Den tysk-amerikanske antropolog Boas (1858-1942) har beskrevet at vinterfesterne foregik i november måned, når jagten blev farlig og usikker pga. isen endnu ikke var fast nok til at jage på. Der beskrives at åndemanerne holdt seancer for at jage de onde ånder væk og i sidste ende kæmpe mod Sedna. Ritualet bestod i at et reb blev lagt på gulvet formet som en spiral, der skulle forestille at være et åndehul i isen. To åndemanere stod klar med deres harpuner mens en tredje stod i baggrunden og sang. Sedna blev harpuneret men undslap og forsvandt nede i havets dyb, men det blodige harpunspids blev vist frem. Dagen efter løb mændene rundt fra hus til hus og kvinderne spredte små stykker af kød, skind eller lignende rundt. Senere var der tovtrækning, de, der var født om vinteren mod de, der var født om sommeren. Såfremt de, der var født om sommeren vandt dysten, varslede det godt vejr hele vinteren. Senere var der en ceremoni hvor alle deltagere skulle dryppe vand fra deres skåle mens de fremsagde deres navne og hvor de var blevet født. Når alle havde gjort det kom to qailertetang frem, som var to store væsener, hvis ansigter var gemt bag en maske, og deres kroppe dækket af flere lag tøj. På ryggen lå en oppustet fangstblære. På højre hånd bar de et harpun, mens de i venstre hånd havde en skindskraber. Tavse og meget højtidelige satte de mændene og kvinderne i to grupper, for derefter at samle dem to og to. Hvert par skulle hjem til kvindens hjem og blev derefter anset som mand og kone. Qailertetang tog ned til havet for at fremtrylle den savnede nordenvind. Når dette var sket angreb mændene de to væsener og lod som om de dræbte dem. Deres blære blev skåret i stykker og snart lå de "døde" ved siden af deres våben. Mens mændene hentede deres skåle genopstod qailertetang'ene mens de fik en tår vand fra hver mand, spåede de dem (Kleivan, 1960:14). I Mutch¹⁷'s version skulle de tre åndemanere selv rejse til Sedna for at bede om en god jagt og helbred. Først ville hun bebrejde dem for at have brudt tabuerne, men benådede dem såfremt de lovede at overholde tabuerne. Åndemanerne tog tilbage og meldte at Sedna snart ville komme på besøg. Hun blev harpuneret og folk byttede koner for at få hende til at forsvinde hurtigere. Den ene af åndemanernes sjæl fulgte efter Sedna og stak hende, for senere at vise det blodige kniv frem som et godt varsel. Der var kun en qailertetang, og denne var tavs. Det siges at denne var Sednas tjener, og kunne godt lide når folk var glade. Derfor startede festmåltiderne når qailertetang ankom. Under

---

¹⁷Hvalfanger og kaptajn James S. Mutch

festmåltidet blev der givet små gaver, der var tovtrækkeri, ligesom der var ceremonien med vandet, opdelingen og sammensætning af par, som Boas har beskrevet det. Det blev dog sagt at det ikke var rigtig konebytning (Kleivan, 1960:15).

Naturforskeren Ludwig Kumlien (1853-1902) beskriver et lignende konebytnings ceremoni ved Cumberland Sound. Mændene og kvinderne stod overfor hinanden på række. En maskeret åndemaner i grotesk beklædning satte par sammen. Han selv tog den sidste kvinde (Kleivan, 1960:15).

James W. Bilby (1871-1932) har beskrevet vinterfesterne delvist på samme måde som Boas. Bilby hævder dog at sammensætningen af parrene var forudbestemt.

Boas beskriver en lignende efterårs ceremoni, der foregik på Frobisher Bay. Tre maskerede personer, der repræsenterer ånderne Ekko, Ekkotov og Noonagekshown. De blev ført til dansehuset hvor de tavst arrangerede mændene og kvinderne i par. Med sig bragte de godt helbred til de syge og godt vejr. Sidst i ceremonien jog en af dem de tilstedeværende væk ved at stikke med høje spidse spyd (Kleivan, 1960:15).

Den amerikanske opdagelses rejsende Charles Francis Hall (1821-1871) nævner ligeledes Sedna ceremonier blandt Nugumiut ved Frobisher Bay, som blev holdt omkring jul. Her blev vandritualet også udført, der blev også kastet gaver til hinanden. Nogle dage efter disse ritualer gik to mænd fra hus til hus for at slukke lamperne, der skulle tændes på ny (Kleivan, 1960:16).

I nordsiden af Hudson strædet ved Akuliak beskriver Boas at der var to Ekko'er ved efterårsfesten, en af hvert køn. Deres tøj var vendt med vrangen ud. På mandens spidse hætte var et rem, der var bundet, så det lignede et horn. Ned ad dragten og ned mellem hans ben hang lange skindstykker, der skulle imitere en penis. Ekko varslede om en god fangstperiode. Deres rolle var også at få folk til at tilstå deres tabubrød, de sagde aldrig noget, men stønnede sig frem til hvem af de tilstedeværende, der havde overtrådt reglerne. Grinte man under Ekkoernes besøg varslede det døden (Kleivan, 1960:16).

Blandt Akudnirmiut ved Hope Bay var der to maskerede personer, Mirquussang, der repræsenterede begge køn. I hånden bar de en skindskraber, og deres ben var bundet således at de kun kunne komme rundt hoppende. Såfremt det lykkedes dem at komme ind i husene slukkede de lamperne. Som en del af festen uddrev de Sedna fra Cumberland Sound. Konebyttet foregik følgende nat, og det foregik ved at Mirquussang satte sig ned på sneen og

sang mens folk samlede sig i dansehuset, hvor de skulle synge og danse. Senere blev mændene sendt ud, og kvinderne førtes sammen mændene, en ad gangen. Parrene skulle så gå ind igen og gå rundt om lampen mens alle andre råbte.

Det, som Kleivan beskriver om vinterfesterne i Baffinland har tilfælles er altså konebytteriet, samt tilstedeværelset af en (eller flere) mytisk(e) væsen(er), der de fleste steder var tavse eller stønnede. Kun Mirqussang synger.

Vinterfesterne blandt Iglulik Eskimoerne

Den danske polarforsker Knud Rasmussen (1879-1933) beskriver en skik, der ligner sang feste i dansehuse. Når alle, der ønsker at synge er blevet hørt fortsatte to mænd til en nærliggende hytte, hvor den ene klædte sig på som kvinde med for småt tøj, således at det så komisk ud. I hånden bar han en *snow-beater*. Den anden tog mandetøj på som også var alt for småt. Han var udstyret med en penis, lavet enten af træ eller et stykke udstoppet tarm. I hånden bar han en hundepisk. Tivajût, som de kaldtes, bar masker af skind og mimerede kun. Først skulle de jage mændene ud med piskan og snow-beateren. Derefter fulgte de mændene og hørte hvilke af kvinderne, de ville have den kommende nat. Tivajût gik ind til kvinderne og rørte ved kvinden, den første mand ville have, med deres udstyr på hendes sål. Den udvalgte kvinde gik ud og kom tilbage med manden, der ville have hende. Herefter skulle de holde masken og undgå at grine, for så ville det betyde at de ikke ville leve længe, mens alle de andre kvinder forsøgte at få den til at grine. Parret skulle nu gå langsomt og tavst om lampen, mens der blev sunget. Tivajût stod overfor hinanden, mens de slog mandens "penis" med deres udstyr, til sidst lod de so om de havde samleje. Denne leg varede hele aftenen til alle havde en partner (Kleivan, 1996:17).

Therkel Mathiassen (1892-1967), dansk arkæolog og eskimolog, beskrev en ældre mands fortælling om ceremonien blandt Iglulik eskimoerne hen mod slutningen af 1800 tallet. Et par med skindmasker dansede, manden med en pisk i hånden, kvinden med en kæp, de måtte ikke grine. Manden havde en imiteret penis, der var fæstnet til overkroppen med en snor, således at den kunne hæves og sænkes. Var penissen hævet måtte tilskuerne grine, men var den sænket skulle alle være alvorlige. Manden kunne vælge en kvinde blandt tilskuerne til sig selv, og ville kvinden også have ham skulle hun hviske mandens navn hvorefter han ville røre ved hendes sål med piskan. De gik ud sammen mens konen truede tilskuerne med sin kæp (Kleivan, 1996:17).

Netsilik Eskimo ceremonier for Havkvinden

En gruppe Netsilik eskimoer holdt, ifølge Kaj Birket-Smith, ceremoni om efteråret og vinteren, når jagten har været dårlig, der gik ud på at en maskeret mand i almindeligt tøj skulle fange de andre og røre dem på deres maver. Han måtte ikke tale men kunne puste et langt o. Senere var der konebytning for at behage Nuliajuk, som er Netsilik eskimoernes betegnelse for Havkvinden.

Mytisk væsen fra Norden

Selvom det nok ikke direkte har noget at gøre med ovenstående eskimoiske frugtbarhedsritualer er det pudsigt og værd at nævne at der findes et lignende kultisk væsen i en myte fra vikingetiden. Den færøske forfatter William Heinesens (1900-1991) fortælling om "Grylen" er til at finde blandt andet i en antologi fra 1996. Grylen er en betegnelse for et væsen, der både er hun- og hankøn. Det fortælles at den kommer frem omkring fastelavn, hvor den går rundt fra hus til hus og modtager gaver. *"Hvor hun ved, det bliver taget i rette ånd, lader hun Standeren komme til syne, og den er vel værd at se, vældig og naturtro som den er"...* *"Gamle folk husker eller har dog hørt om tider da Standeren ikke blot var velkommen, men hvor det betragtedes som en velsignelse at den lod sig til syne i et hus, og på den anden side som et ulykkeligt varsel"(...)"Unge koner, der var uden velsignelse i deres ægteskab, fik helsebod af at berøre Standeren med deres nøgne skind under skørtet"* (Heinesen, 1996:24). Det er tydeligt at historien om Grylen har stærke seksuelle undertoner. Standeren er et fallos symbol, som "unge koner" blev helbredt med ved at "berøre Standeren med deres nøgne skind under skørtet". Altså er Grylen også er en mytisk væsen, som bliver forbundet med et frugtbarhedsritual.

Havkvinden

Kleivan afslører allerede i overskriften af sin artikel at mitaartut er et levn af den eskimoiske havkvindekult. Denne havkvinde er hende, som folk i dagens Grønland kender som Sassuma Arnaa. Som mange andre sagn og myter, der er mundtligt fortalt videre vertikalt igennem generationer, har historien ændret sig efterhånden som den er blevet fortalt. Den variant jeg selv kendte fra barn var kort fortalt: fangstdyrene forsvinder pga. menneskene ikke overholdt

de regler der var, og Sassuma Arnaa blev rasende og hendes hår blev så grimt at det ikke længere kunne renses. Hun holdt fangstdyrene tilbage, som først kunne slippe dem fri hvis der kom en dygtig angakkoq¹⁸ der kunne berolige hende og rense hendes hår. Når hun var faldet til ro og var glad igen satte hun fangstdyrene fri. Hun var altså en mytisk kvinde, der boede på havbunden. Det var langt senere, nok som en stor teenager, jeg hørte oprindelsesmyten om hende. Hun var engang en pige, der var til besvær for bopladsen. Derfor tog man hende med ud i havet og smed hende overbord. Hun sank ned til havets bund og blev til havets moder, der havde magten over alle fangstdyrene.

Sassuma Arnaa har, som Kleivan har beskrevet det, flere navne-epiteter, som lektor ved Ilisimatusarfik ved afdelingen for Sprog, Litteratur og Medier, Birgit Kleist Pedersen (1956-) har samlet i et dokument¹⁹. I det følgende vil jeg ud fra det dokument komme lidt ind på de navne Pedersen har samlet, hvor hovedkilden er Thalbitzer. Hans forskning om eskimoiske kultiske gøddomme er blevet udgivet som bog, hvor han i et afsnit skriver om *havånden* (Thalbitzer, 1926:41). Under dette afsnit beskriver han at ideen om en havgudinde findes eller er i fortællinger hos et folk, der geografisk strækker sig lige fra de sibiriske Obj flod (Thalbitzer, 1926:55), til Østgrønland (Thalbitzer, 1926:51). Pedersen har listet følgende epiteter: *Nivikkaa*²⁰ (C. Lytzen, 1874:209-212), fra den sydligste Vestgrønland. *Tornarsuks Oldemor*²¹ (Paul Egede, 1737:79-80), *Arnarquáshaaq*²² (Hans Egede: 1750, Rink, 1868), begge fra Vestgrønlandske varianter. *Sedna*²³ (Boas, 1904) blandt centraleskimoerne i Baffinland, *Sättuma eeva*²⁴ i Østgrønland, det samme på vestgrønlandsk: *säsvsuma inua*, *Nerhrivik*²⁵ fra nordligste Vestgrønland; *Sänvna* (jv. Sedna), *Nuliajoq og Avilajoq* (F. Lyon, 1824) blandt Iglulik eskimoerne og *Kannakapfaluk/ kannaqaffaluk*²⁶ blandt kobbereskimoerne (Jenness, 1924). Myten om "hvalrosmor" findes hos kyst-tjukterne i Sibirien, som forbindes med myterne om hhv. "solen og månen" samt om "storravnen". Sydligere hos Korjakerne hedder havets ejer *Etin*, som siges at være en kvinde (Thalbitzer 1926:55). Udover disse epiteter har Pedersen

---

¹⁸ åndemåner

¹⁹ til brug i undervisning i Mundtlig fortælletradition, efteråret 2011

²⁰ =den bagover væltede kvinde

²¹ = Fandens oldemor

²² = den majestætiske kvinde

²³ =sanna, der iflg. Thalbitzer betyder den (hun) dernede i havdybet

²⁴ =havdybets ånd

²⁵ =kødstedet, sulefadet

²⁶ er forbundet med myten om "kvinde gift med en hund" (Thalbitzer, 1926:52)

fundet følgende: *Immap ukuaa*²⁷, *Sassuma Arnaa*²⁸, *Sassuma Inua*²⁹, *Tasamasarsuaq*³⁰, *Sassumarsuaq*³¹ og *Ningioq*³² (Pedersen)³³

Thalbitzer skriver i "Eskimoernes kultiske Guddomme" fra 1926 om havånden: "*De fleste Eskimoer bor ved havranden og skal leve av sødyrene: deres hovedguddom er verdenshusmoderen i havdybet, i hvis hus alle dyrene har hjemme og hvorfra de udgår, svømmende i floden, der strømmer gennem husgangen helt ind til hendes tranlampe.*" Han beskriver blandt andet en række varianter af myten om havkvinden som er blevet skrevet ned i datidens litteratur.

Birgitte Sonne (f. 1934) er mag art i religionssociologi, og har forsket i grønlandske sagn og myter. Hun har blandt andet forsket i havkvinden, og det er der kommet nogle artikler ud af. I Meddelelser om Grønland skriver hun artiklen: *The Acculturative Role of Sea Woman*, Havkvindens betydning i mødet mellem kulturer (min egen oversættelse). Artiklen behandler oprindelsesmyten af havkvinden som tilpasset ved mødet mellem inuit og den hvide mand.

I Sonnes optik er der i flere af myterne iøjnefaldende mange myter, der er påvirket af mødet mellem de kristne og fremmede handelsfolk. Blandt disse mange er der for eksempel "Dog Husband" (der handler om en pige der bliver gift med en hund, og blev på den måde forfædre til forskellige racer) og nogle varianter af myten om havkvinden.

Sonne har ligeledes skrevet om havkvinden i ritual og myte i artiklen "Den besudlede kvinde" i 1975. Hendes hensigt med artiklen er finde ud af mere om havkvinden som værende magtfuld angående fangst dyr.

Om havkvinden skriver Sonne at hun er et mytisk væsen, hvor forestillingerne om hende stammer fra bestemte riter. Havkvinden personificerer riternes indhold og hvad disse riter gør. Med artiklen søger Sonne at finde frem til de riter, der har været eskimoernes baggrund for at forstille sig havkvinden som en snavset furie.

Den yngre generation i dagens Grønland kender nok bedst den variant af myten om havkvinden Mâliârak Vebæk har skrevet i børnebogsform med overskriften "Sassuma Arnaanut pulaarneq" (på dansk: "Besøg hos Havets Moder"), som udkom i 1995, der er rigt illustreret af Aka Høegh. Denne variant er iflg. titelbladet skrevet efter sydgrønlandske

---

²⁷ =havets svigerdatter

²⁸ =kvinden dernede

²⁹ =beboeren, sjælen dernede

³⁰ betyder noget i retning af "det store dernede"

³¹ =det store dernede

³² =bedstemor

³³ Undervisningsmateriale fra faget mundtlig fortælletradition

fortællinger. Fortællingen starter med at menneskene i gamle dage troede på at Havets Moder og at hun sendte fangst dyr til menneskene, alt efter om de opførte sig ordentligt. Havde menneskene gjort hende vred, holdt hun fangstdyrene hos sig, og kun de bedste åndemanere kunne rejse ned til hende for at rede hendes hår, der var blevet smudset til af menneskenes ugerninger. Resten af bogen handler om en ældre kvindes rejse mod Havets Moder, de prøvelser, hun skal igennem for at komme ind i hendes hus, samt de befalinger, Havets Moder giver hende, som menneskerne skal følge. En anden historie om Sassuma Arnaa for børn er en islandsk/grønlandsk film fra 1992 "Móðir hafsins", der er produceret af Magma Films og Nanoq Film & TV, men blandt andet den grønlandske skuespiller Agga Olsen i rollen. Meget kort handler historien om et søskende par, der tager ud på isen for at fiske, da deres far, der er fanger, ikke har haft held med fangsten. Ude på isen møder de en vred Sassuma Arnaa, som skal finde en åndemaner, der skal hjælpe hende. Børnene fortæller hende åndemanerne ikke længere eksisterer. Sassuma Arnaa, der i øvrigt spilles af Agga Olsen³⁴, går med til at børnene renser hendes hår for "kumaat saniillu" (lus og snavs), som bliver til fangst dyr idet det bliver smidt i havet. Sassuma Arnaa beder børnene Malik (bølge), og Uiloq (musling) om at tage tilbage til deres bygd og fortælle dem at de skal passe på naturen. Filmen forsøger at bruge forene sagn og det nye Grønland (uden åndemanere).

Jeg vil vove at påstå at alle, der bor i Grønland har på en eller anden måde stiftet bekendtskab med Havkvinden. Hun findes i den mundtlige fortælletradition. I litteraturen. Der findes utallige afbildninger af hende, lige fra frimærke versionen af Jens Rosing fra 1957, til den satiriske tegner Martin Brandt Hansens version af hende fra 2010, året hvor de første olieboringer i Diskobugten var det store samtaleemne i dagspressen, som viser et billede af Havkvinden ved siden af et stort oliebor fra Cairn energy. Hun findes også i musikken, blandt andet hos bandet Nanook, som udgav albummet "Pissaaneqaqisut" ("dem der besidder stor magt", min egen oversættelse) i 2014, hvor nummeret "Sassuma Arnaa" er med som bonustrack. Sangen handler om at man skal respektere og passe på naturen – hvis ikke man gør det straffer hun menneskerne. Multikunstneren Jessie Kleemann, har også, sammen med forfatteren Iben Mondrup opført en performancerække, som består af dels en live-version og et videoværk, der havde titlen "Sassuma Arnaa". Forestillingen blev opført for første gang i

---

³⁴ Agga Olsen har i 1989 også spillet rollen som Sassuma Arnaa i en teaterforestilling med teatertruppen Silamiut ved titlen "Aarit", jf. Atuagagdliutit 129. Årgang, 1989, nr. 48, s. 7

2012³⁵. Hun er også repræsenteret som en ca. 2 meter høj statue af Christian "Nuunu" Rosing, som blev sat ved vandkanten ved kolonihavnen i Nuuk 2007.

Havkvinden, eller Sassuma Arnaa er altså en meget kendt sagnfigur, som er repræsenteret på mange forskellige måder, som ovenstående viser.

Nuliajuk

For et års tid siden lagde jeg mærke til at en af mine facebook venner postede et link³⁶ om noget, der hedder Nalajuit. Ved nærmere undersøgelse af linket kan man læse at nalajuit er folk, der klæder sig ud og løber efter børn med deres stave. En hurtig søgning på internettet viser en blog³⁷ hvor en forfatter fortæller om sine oplevelse af Nalajuk i Makkovik, der foregik januar 2016 som undertegnede har oversat: *Denne tradition har jeg svært ved at forstå. Måske vil jeg bedre forstå forbindelsen til disse Labradorianske mennesker har med denne begivenhed næste år. (...) Snart var jeg blandt en menneskemængde på deres snescootere med deres børn. Alle hang bare ud da jeg kørte forbi for at se hvad der foregik. (...) pludselig spredte menneskemængden sig i alle retninger. Da jeg kiggede rundt for at finde ud af hvad der foregik så jeg en maskeret person med en stav, der løb hen mod mig. Selvom jeg var på en snescooter lykkedes det for Nalajuk at strejfe på armen med sin stav, og det var ikke blot et lille puf."*

Makkovik ligger i Labrador. Den beskrivelse der er af Nalajuks kunne lige så godt være en beskrivelse af mitaartut i dagens Grønland. Nalajuk må være en variant af havkvindens mange navne, Nuliajuk³⁸. Men det lader til at det kun er i Labrador denne ritual findes, og er sikkert en pendant til det grønlandske mitaartut – i samme symbolske betydning.

Empiri

Min empiri er indsamlet på tre måder. Den ene metode foregik ved at skrive hhv. mitaartoq, mitaartut og mitaarfik på søgefeltet. Såfremt brugere af Facebook ikke har lavet deres indstillinger om til "privat" er deres posts/opslag offentlig tilgængelige.

---

³⁵ <http://www.ibenmondstrup.dk/index.php/kunst/sassumaarnaa/>

³⁶ <http://www.cbc.ca/news/canada/newfoundland-labrador/nalajuk-night-nain-2016-1.3395256>

³⁷ <http://markhustins.blogspot.com/#!/2016/01/nalajuk-night.html>

³⁸ Thalbitzer nævner også Nuliajoq som en af havkvindens navne-epiteter

Altså brugte jeg det, der allerede var tilgængeligt på Facebook. Der var ingen direkte respondenter idet jeg ikke aktivt har opfordret til at skrive noget om mitaartut. Mine kilder blev derfor hvad der i forvejen var tilgængeligt. Herefter har jeg sorteret i de resultater, der kom frem ved søgningen. Dette gjorde jeg, da en del af resultaterne ikke rigtig havde relevans i min undersøgelse. Det var for eksempel tekst til billeder af folk, der skar ansigter (jf. Kleinschmidts definition af mitaarpoq) og dermed ikke havde noget med mitaartut i den kontekst min undersøgelse drejer sig om, eller statusopdateringer hvorpå der står "mitaartoqaratta" (vi havde mitaartut på besøg) altså udsagn, der ikke har noget betydning for emnet. Det, jeg gerne ville have ud af denne metode var at danne mig et overblik over hvad folk postede om mitaartut, og derved få en idé om hvad mitaartut har af betydning for Facebook brugerne, uden at der kom ekstern påvirkning. Udover det ville jeg finde ud af hvordan mitaartut fremtræder på billeder for at finde ud af om man ville kunne se noget "hedensk", eller noget, der minder om nogle af de beskrivelser der er i den litteratur, jeg har brugt i teoridelen.

I min anden forskningsmetode lavede jeg et opslag på en side, som har medlemmer som nærmer sig 18000 personer. Opslagene i denne lukkede gruppe er udelukkende grønlandsk sproget, selv beskrivelsen af det fastgjorte opslag fra sidens administrator står på grønlandsk. Formålet med at lave opslaget var at finde ud af hvad medlemmerne af denne side lagde i betydningen af mitaartut i dag. Jeg skrev nogle åbne spørgsmål, som respondenterne frit kunne svare ud fra deres egne præmisser. Jeg gjorde dog det at jeg på nogle af svarene spurgte mere uddybende – når respondenterne ikke besvarede mine spørgsmål direkte.

Følgende vil jeg beskrive hvad jeg har fået ud af mine undersøgelser.

Udover ovenstående metoder har jeg været opmærksom på mine egne Facebook venners posts om mitaartut. Der har været nogle interessante samtaletråde indimellem. Eksempelvis påpegede en af mine bekendte (mand) at butikkerne burde tage grønlandske traditioner, som mitaartut, med i betragtning når de skulle lave reklamer, og ikke kun koncentrere sig om halloween og andre ikke grønlandske traditioner³⁹. Dette skete for et år siden. Vedkommendes opslag fik 30 kommentarer og alle tilkendegav hans budskab, selvom nogle gjorde lidt grin med det. Eksempelvis foreslog en at der kunne være tilbud på sovsekulør, en anden foreslog at der kunne være tilbud på netstrømper. Men der var også alvorssord

---

³⁹ Samtaletråden er vedhæftet som bilag

indimellem. En skrev (frit oversat) at *vores traditioner er ved at blive glemt, vores identitet bliver mere og mere forsømt*. En anden reagerer ved blandt andet at skrive: *vi bliver, i den nærmeste fremtid, nødt at snakke om vores værdier, traditioner, dejlige lokale traditioner som også bliver anset som tabu, ved at være mere åbne omkring dem*. I årets begyndelse (dette år) kommer tilbudsaviserne ind ad brevsprækkerne. I et af siderne i Brugsens tilbudsavis er det et billede af en mitaartoq med tilbud på slik (Se bilag). Jeg skal ikke kunne sige om det er vedkommendes statusopdatering, der har resulteret i billedet eller om det er tilfældigt, men det lader til at der er kommet mere fokus på mitaartut.

En Facebook ven (kvinde, boende i Nuuk) har lavet et opslag⁴⁰ denne mitaarfik, om at hun og hendes familie har gået rundt som mitaartut. Om deres oplevelser skriver hun blandt andet: *Jeg fandt ud af at mange mennesker ikke ved hvordan de skal forholde sig overfor mitaartut (...) Det ser ud til at mange har brug for opdragelse i mitaarneq. Der er brug for udvikling og oplysning i en god tradition. Mange var ikke hjemme eller åbnede ikke døren for os. Af reaktioner på hendes opslag er blandt andet: De, der så gerne vil være grønlandere vil hellere have fastelavn, hvilket kvinden svarer: bare vent, de, der åbner døren for mig i Halloween gør jeg forskrækkede!* En anden kommenterer: *De vil så meget hellere have amerikanske traditioner at de glemmer vores traditioner. Og de snakker om selvstændighed*. En af kommentarerne er et spørgsmål om hvad man skal gøre, hvis der kommer mitaartut hjem hos en, hvortil kvinden svarer: *selvfølgelig lukker man dem ind. Nogle får dem til at danse. Og så ønsker man dem et godt nytår, og giver fx børnene slik og de voksne kan man evt. Dele en lille én med – hvis de da kan åbne deres munde, også selvom man ikke kender vedkommende*.

For at komme tilbage til de offentlige opslag på Facebook: de hits jeg får når jeg har skrevet mine søgeord kommer frem i form af både af billeder, videoklips og tekst. Korte tekster som mitaartut nuannerluaannarput” (mitaartut var ellers ligeså sjove), og ”unnugu mitaartut – eeeq!” (Det bliver uhyggeligt med mitaartut i aften!) viser en underholdnings- og skræmmeværdi i traditionen. De fleste billeder af mitaartut, der er i den kontekst min forskning tager udgangspunkt i, viser billeder af mitaartut i alle aldre. Der er lige fra børn til voksne. Oftest står de sammen i grupper. Der er overvejende mange billeder af børn, der går mitaartut, selv er der billeder af spædbørn, der er klædt ud. De fleste er malet i ansigtet med sovsekulør eller har nylonstrømper eller er klæde med små huller til øjnene trukket ned over

---

⁴⁰ Er ligeledes vedhæftet

ansigtet. Nogle har paryk på, andre har huer eller hatte på hovedet. De fleste har flere lag tøj på, som indimellem er udstoppet. Der er en tendens til at børnenes udklædning er meget "let", og at deres ansigter er tydelige. De fleste har ikke noget udstyr med sig, men nogle har stave med. Nogle af de helt små børn har en grydeske i hånden. Det lader umiddelbart ikke til at der er forskel på børnenes udklædninger, geografisk set.

Billeder af de voksne mitaartut viser at de generelt er mere ekstremt udklædte. Langt de fleste er ugenkendeligt klædt ud, med udstoppet tøj, har gummimasker på eller malet i ansigterne. Billeder fra centralvestgrønland viser også at de voksne mitaartut indimellem har skibriller, store solbriller eller sågar snorkeludstyr på. Mitaartut med pels er også til at finde blandt billederne, både i nord, vest og sydgrønland. Hvad der er iøjefaldende blandt alle billederne er billeder fra mitaartut sidste år, taget i Kuummiut i Østgrønland. De viser en gruppe mitaartut (9 personer), hvor udklædningen er meget grotesk⁴¹. Nogle af dem har dyrekranier på som masker, eller har sat dem fast på hovedet. En har en træmaske på. Fem af dem har bar hud meget af kroppen, der er smurt ind, nok med sovsekulør. En af dem har klistret dun på sin bare hud. To af dem har kommet tape på deres overkroppe, tre af dem på deres ansigter. To af dem har dyreskind på deres ben, mens en har paryk på og en østgrønlandsk kvinde nationaldragt på - desuden har vedkommende har taget bryster på udover dragten. En anden har rå kødstykker hængende ned ad sin krop, mens en anden har lænker rundt om sin overkrop en controller til et spillekonsol over skuldrene og tøjklammer siddende i ørerne. Samme person bruger en lampeskærm vendt på hovedet som hat og har desuden taget alt for små solbriller på. Af remedier har fem af dem en form for stok, en holder en bunke reb samt en svømmefod, mens en anden har et kurebræt på sig, og igen anden holder et elektrisk keyboard. Et andet billede fra samme sted og også fra sidste år viser et billede af en mitaartuq der har en maske af 2-3 hele, flåede tejster, hvor skindet stadig sidder fast på fuglene. Skindene er syet sammen til en maske på en måde at personen bagved masken kan se gennem et hul. Personen har også fisk henover skuldrene.

Ved dette års mitaartut konkurrence i Katuaq har jeg valgt tre billeder ud. Der var taget mange flotte billeder af både børn og voksne, der var klædt ud. Men de tre billeder, jeg har valgt som kilder har jeg valgt, da de viser en snært af gamle skikke der kan have en hedensk tradition. Personen på billed 1 har smurt sovsekulør på ansigtet og har taget en sort

---

⁴¹ Se bilag

plasticmaske om øjnene og smurt nogle af sine tænder sorte. Vedkommende har en anorak på, med en vandflaske i sin ene lomme og en flået havfugl over skuldrene. Billed to viser et billede af en person, der har stoppet sin jakke og bukser, sikkert med puder. Personen har trukket nylonstrømper ned over ansigtet. I en snor hænger der noget, der ligner en udstopet strømpe som et fallos, der svinger mellem benene. Det sidste billede viser en person, der har taget et rensdyrskind på, ansigtet smurt med sovsekulør, en spile pind i munden og har maske på ved øjnene. Vedkommende holder en stav.

På siden *Aliortukkat / Ersinartut (Ghost)* hvor jeg skrev: *Mitaarfiup nalaaniippugut. Paaserusunnarporlu sooq mitaartoqartarnersoq? Sooruna mitaartut ersinartartut? Sooq ullut ukua mitaarfiiuppat?* På dansk: *Det er tiden omkring mitaarfik. Det ville være interessant at vide hvorfor der plejer at være mitaartut? Hvorfor er man bange for mitaartut? Hvorfor ligger mitaartut i disse dage?* Derudover skrev jeg at hvis mine spørgsmål ikke passer til gruppens formål måtte den gerne fjernes, og takkede på forhånd for svarene, der måtte komme. Opslaget har i alt fået 15 kommentarer fra i alt 11 respondenter, 7 kvinder og 5 mænd. Geografisk ser respondenterne ud til at være fra 5 forskellige steder rundt i Grønland. En bor i Sisimiut, to bor i Aasiaat, fire bor i Nuuk, en bor i Ittoqqortoormiit og tre bor i Ilulissat. Jeg vil herefter nævne mine respondenter med numre, alt efter hvem der skrev først. Følgende har jeg frit oversat teksterne på dansk. Udskriften på tråden, som står på dansk er vedhæftet som bilag.

Den første kommentar (fra nr. 1) var en tilføjende spørgsmål hvor respondenter skriver: *Hvordan kan det mon være at mitaartut slår på deres medmennesker?* Nr. 2. Svarer: *Så vi kan slå dem tilbage* efterfulgt af nogle grinende og smilende emoji-symboler samt en hånd.

Nr. 3 forklarer: *Da Jesus skulle fødes tog fire mænd afsted og gik efter stjernerne, en af dem var stoppet. De tre, som man kalder for de tre (hellige) konger, tog hen til den nyfødte messias. Da nr. 3's svar ikke besvarede mit spørgsmål spurgte jeg: men hvordan kan det være at der er mitaartut, hvorfor er de uhyggelige?* Hertil svarer nr. 3: *Det er nok typisk grønlandere der overdriver for at gøre det lidt mere spændende. De overdriver så meget at de begynder at slå* herefter en grinende smiley.

Nr. 4 skriver: *Her i Nuuk slår Mitaartut ikke, de danser bare, det er folk i Nordgrønland, der overdriver ved at slå og løbe efter folk. Mig: Ja, hvorfor mon?* Nr. 4: *ups, ehm det ved jeg ikke*

(smiley) vold er ikke sjovt, men vi plejer ikke at slå her. Herefter en emoji, der viser et ok-tegn og en smiley.

Nr. 3 skriver igen: *Det siges også at de er begyndt at prygle (forfærdet emoji) måske er de ikke blevet informeret ordenligt (undrende emoji).*

Nr. 5 skriver: *de snakker om det nu i radioen, grønlandere har været voldsomme før i tiden. De har forsøgt at få folk til at smile, og når nogle smilte fik de prygl.*

Nr. 3 responderer: *(forskrækket + grinende emoji) hvor mærkeligt.* Hvortil nr. 5 skriver: *det siges også at nogle af dem ikke kunne komme op, nok pga. smerter (forskrækket emoji).*

Nr. 6: *De plejer eller bare at komme på besøg, det er først indenfor de sidste år de er begyndt at give prygl – af en eller anden grund.*

Nr. 3: *Det er ellers så hyggeligt at få mitaartut på besøg. Vi havde nogle på besøg sidste år, nu er der ingen (undrende emoji).*

Nr. 7 spørger: *Plejer der ellers kun at være mitaartut nytårsaften?*

Nr. 8: *Ikke kun nytårsaften, de plejer at gå indtil d. 6, det siges at man blev træt at det (grinende emoji).*

Nr. 1 skriver igen: *Men det er underligt og for meget at der bruges prygl. Her i Sisimiut er der ingen, der slår. Som barn, da vi boede i Ilulissat blev der løbet efter os med hundepisk og kæp. Og når de indhentede os slog de med pisken eller kæppen. Ikke så underligt at man ikke havde lyst til at gå ud (undrende og storsmilende emoji).*

Nr. 9 skriver: *Hvad jeg har hørt: fordi januar er lang, så er der mitaartut som underholdning (storsmilende emoji).*

Nr. 10: *Det er underholdende at læse om jeres oplevelser (grinende emojis).*

Nr. 11 skriver: *for at skræmme børn, for at vise dem at livet ikke altid er "godt", er blandt det jeg har hørt.*

At der kun var 11 respondenter (ud af mulige 17846 pr. 14. Januar 2017) betyder selvfølgelig at mine resultater ikke er repræsentative. Trods det giver det det samme billede som de svar, jeg fik af den gruppe mennesker i min omgangskreds jeg spurgte i starten af mit projekt.

Til mit spørgsmål på Facebook gruppen forklarer respondent nr. 3 med en bibelsk baggrund – og dog. Matthæus Evangeliet siger ikke noget om en 4. Vismand. En af de forklaringer jeg har

fundet ved at søge på ordet "mitaartut" minder om respondent nr. 3's forklaring: *ilisimasut iisusimik ilassinnikkiartortut sisamaasimagaluarput, taannali sisamaat qernertormioq qanoq pinerpoq tammarsimavoq, taannalu eqqaaniarlugu mitaartoqartartoq uanga tusarnikuuara qanoq ilumoortiginerpoq?* Frit oversat: de vise mænd, der skulle hen til Jesus var ellers fire mænd, den fjerde, der var mørk i huden er på en eller anden måde forsvundet, og for at mindes ham er der mitaartut, har jeg hørt, men jeg ved ikke om det er rigtigt?

Ifølge Langgård er diskursen af den nationalromantiske litteratur gennem Hans Lynges Roman "Ersinngitsup piumasaa"/"Den usynliges vilje" fra 1967 viser at de hedenske forfædre er blevet acceptable som tema synes det generelt ikke at være synligt mine undersøgelser gennem Facebook – i hvert fald hvad angår mitaartut. Ingen af dem, udover den ene, der i min egen omgangskreds svarede med at "det vistnok havde noget at gøre med gamle eskimoiske skikke" har forbundet mitaartut med forfædrenes traditioner fra den før kristne tid, tværtimod, synes jeg at der er tendens til at folk (på Facebook) mener at mitaartut har noget med de tre hellige konger at gøre – ligesom jeg selv har antaget det.

Trods det kan man på billeder se nogle mitaartut, der har klædt sig meget bizart ud – men igen, ingen forklaring eller forbindelse til havkvindekulten.

Konklusion

I forhold til mit udgangspunkt for dette projekt er jeg kommet frem til en noget helt andet end det, jeg undrede mig over. Min antagelse var at mitaartut havde noget at gøre med den kristne Helligtrekongersdag. Litteraturen fortæller mig at det ikke hænger sådan sammen, tværtimod, mitaartut traditionen har oprindelse i en gammel eskimoisk frugtbarhedsritual, og er tæt forbundet med myten om havkvinden. Havkvinden, Sassuma Arnaa, som de fleste, eller sågar måske alle grønlandere har hørt om. Hvad der er interessant i mine undersøgelser er at de viser at ingen forbinder mitaartut traditionen med havkvinde kulten. Så symbolværdien af traditionen i dag ligger mere hen i den hyggelige og underholdende del.

Den oprindelige symbolske betydning af mitaartut må være gået tabt, set i lyset af de mange kulturmøder, der er sket gennem tiden, hvor kulturerne skulle genforhandles og fortolkes på ny.

Grunden til at mitaartut skikkende har overlevet må være dels fordi det er hyggeligt, som en af mine respondenter har givet udtryk for (det var nu hyggeligt at have mitaartut), og dels fordi at grønlanderne generelt går meget op i det uhyggelige og elsker at høre og fortælle om det uforklarlige. Mitaartut kan være en legemliggørelse af behovet for disse. Mitaartut har i dag fået status som underholdningsbegivenhed hvor det før i tiden var et symbolsk ritual på frugtbarhed. Det seksuelle aspekt af traditionen synes også umiddelbart at være gået tabt i nutiden for de fleste, i og med at der er så mange børn, der endnu ikke er frugtbare, går mitaartoq. Dette indikerer igen at udklædningstraditionen bliver praktiseret for underholdningens skyld. Trods det synes det stadig at der er en fornemmelse af at der skal være seksuelle undertoner, hvilket kan ses på nogle af de billeder, jeg har brugt som kilder. Der er "nøgne bryster" ovenpå en kjole, samt en "penis" der hænger udenpå et par bukser.

I Labrador, ser vi at de har Nalajuit, som er en pendant til mitaartut i Grønland. Deres tradition er lidt anderledes end det, vi ser mitaartut gør. Men udklædnings-, skræmme-, og gave elementerne ser vi dog begge steder. Det lader til at deres nalajuit kommer fra havet, altså kan man forestille sig at deres nalajuit er et levn fra havkvindekulten (Nuliajuk), og at de forbinder denne tradition med myten om havkvinden.

Mine undersøgelser viser også at nogle er begyndt at forklare traditionen som en pendant til det amerikanske halloween, hvor andre taler om at opretholde de grønlandske traditioner forbinder disse med identitet. Mitaartoq kulturen er dynamisk og ændres hele tiden. Ny kultur skabes gennem generationer og nye traditioner opstår, fordi kulturen hele tiden skal identificeres, sættes i forhold til fortiden og tilegnes nutiden, og det er det, der gør det spændende.

Litteraturliste

Assmann, Jan

- 2006, *Religion and Cultural Memory*, Standfort University Press

Bryman, Alan

- 2012: *Social Research Methods*, 4th ed. Oxford University Press.

Geertsen, Ib

- 1994: *Grønlandske masker*. Forlaget Rhodos

Hansen, Keld

- 1976: *Grønlandsbilleder Assilissat kalaallit nunaannit 1860-1920*, Christian Ejlers' Forlag, København

Kaalund, Bodil

- 1980: *Masken-portræt eller kultisk rekvisit?*, i Meddelelser om Grønland, artikel 2, nr. 2, Politikens Forlag

Kleivan, Inge

- 1960: *Mitârtut – vestiges of the eskimo sea-woman cult in west Greenland*, i Meddelelser om Grønland, Bd. 161, nr. 5, C. A. Reitzels Forlag, København

Lyberth, Juaaka

- 2016: *Mitaartut – Ordets betydning og traditionens oprindelse*, Udkast til en endnu ikke publiceret skrift – del forberedelse til foredrag om vintersolhverv i Grønland, 2016, Nuuk, 18. Dec. 2016.

Sonne, Birgitte

- 1990: *The Acculturative Role og Sea Woman*, i Meddelelser om Grønland, "Man & Society", nr. 13, Nyt Nordisk Forlag, København

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

Thalbitzer, William

- 1926: *Eskimoernes Kultiske Guddomme*, Studier fra sprog- og oldtidsforskning, Udgivne af Det filologisk-historiske samfund, nr. 143, København.

Tidsskrifter:

Assmann, Jan

- 1995, *Collective Memory and Cultural Identity*, in *New German Critique*, No. 65, New German Critique

Rosing, Jens

- 1957: *Den østgrønlandske "maskekultur"*, i *Tidsskriftet Grønland*, nr. 7, Forlaget Grønland

Sonne, Birgitte

- 1975: *Den besudlede kvinde*, i *Tidsskriftet Grønland*, nr. 4, Forlaget Grønland

Thisted, Karen

- 2008: *Åndernes kraft og kristendommen – fire film om inuits religion*, i *Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF*, nr. 2

Avisartikler:

- *Atuagagdliutit* 129. Årgang, 1989, nr. 48

Internetbaserede kilder:

- <http://isi.nebula.gl/assi/mitaartut/> (1. Dec. 2016, kl. 15:40)

- <http://www.greenland.com/da/om-groenland/kultur-sjael/kunst/taseralik/> (5. dec. 2016, kl.13:05)
- <http://www.katuaq.gl/da/Om-Katuaq> (5. dec. 2016, kl. 13:00)
- <http://greenlandtoday.com/facebook-samler-groenland/> (13. Dec. 2016, kl. 10:08)
- <http://www.kristendom.dk/indforing/julen-dag-dag> (27.dec.2016, kl. 11:12)
- <http://ketting.infoland.dk/om-ketting/traditioner/> (27. dec. 2017, kl. 11:20)
- <http://markhustins.blogspot.com/2016/01/nalajuk-night.html#!/2016/01/nalajuk-night.html> (04. jan. 2017, kl. 10:00)
- <http://www.cbc.ca/news/canada/newfoundland-labrador/nalajuk-night-nain-2016-1.3395256>
- <http://www.ibenmondrup.dk/index.php/kunst/sassumaarnaa/>
- <http://www.cbc.ca/news/canada/newfoundland-labrador/nalujuk-night-2017-1.3925848> 12. Jan. 2017 kl. 15.15
- <http://corporate.greenland.com/en/press-pr/press-information/major-events/>
14.jan. 2017

Bilag:

Arnanguak Lyberth
January 5 at 10:58pm

Mitaarflup nalaanippugut. Paaserusunnarporlu sooq mitaartoqartarnersooq? Sooruna mitaartut ersinartatut? Sooq ulut ukua mitaarfluppat? Apequtikka maanga quppernermut tulluannippata peerusukkunikku peerumaarpaat. Akissutitut qutareerlunga.

Anna Karina Madsen, Ivalo Amassen and 14 others · 15 Comments

Like Comment

1 [Redacted] boormitaavaana aamma mitaartut inoqatiminnut annersaasartut?
See Translation
Unlike · Reply · January 5 at 11:41pm

2 [Redacted] innerseqqinnissagaatgu.
Like · Reply · January 6 at 2:10am

3 [Redacted] aliss inungortussangormat angutit sisamat aliahassallugu aalarsimapput ulorissat najooqutaralugit ataaseq unissimavoq. Pigasuuulik annaasisoq inungortoq alakkarsimavaat tassa kunngi pigasunik taasapaat. Naalisarlugu nassularpara. Taamaammat aam ulorisaqartarpugut.
See Translation
Like · Reply · January 6 at 3:11pm

[Redacted] Arnanguak Lyberth Kisianniimiuna sooq mitaartoqartooq, sooq ersinartuuppat?
Like · Reply · January 6 at 3:39pm

3 [Redacted] kalaalineaasit igattarsemermik peqalaarsimassapput. Nuannersaaniarlugu. Pigaluttuinnarlutik kiisa anaartaasertarput.
See Translation
Like · Reply · January 6 at 3:42pm

[Redacted] Write a reply...

4 [Redacted] maani nuummi mitaartut annersaaneq ajorput qitinnartarput, avannamiukua ingattajarlutik annersaasartut malersuulitulu.
See Translation
Unlike · Reply · January 6 at 3:47pm

[Redacted] Arnanguak Lyberth Aap, soormita?
Like · Reply · January 6 at 3:50pm

4 [Redacted] Ops ehim asuki. Annersaaneq nuannringimnat. Kisiat illoqqorivarput maani annersaanata.
Like · Reply · January 6 at 3:52pm

[Redacted] Write a reply...

3 [Redacted] Unnia aam unataasalerluarput. Kukkusamik nassuaanneqamikut immaqa.
Like · Reply · January 6 at 3:51pm

5 [Redacted] Massakkut radiomi eqqartorpaat, oanga kalaallit aamma sakortuumik pissuseqartarnikuusimapput... Oungujitsiniaariarlutik qungujuppat annersartarlungu...
Like · Reply · January 6 at 4:26pm

3 [Redacted] equmik.
Like · Reply · January 6 at 4:30pm

5 [Redacted] Massangooq ilai makinngittoortarnikuusimapput immaqangooq anhiartarsimanermik.
Like · Reply · January 6 at 4:34pm

[Redacted] Write a reply...

6 [Redacted] Pulaaqattaanginnartarlurput, ukiunuku kinguliit annersaanarsisalemikut malersusaarlutik. Susimaneqpat.
Like · Reply · January 6 at 4:33pm

5 [Redacted] Mitaartoqartarluni nuannertert siorna mitaartoqartata nuannertsoq massak soqang.
Like · Reply · January 6 at 4:53pm

7 [Redacted] Ukiutoqaannarmi aamma mitaartarnikuuppat?
Like · Reply · January 6 at 8:35pm

8 [Redacted] Ukiutoqaannarngaanngooq 6-lata tungaanut mitaartarnikuungalarpurput, qatsunnarsisarsimassapput.
See Translation
Like · Reply · January 6 at 10:01pm

1 [Redacted] Kisianni tupinnaq ingasallunilu inoqatiminnut annersaaneq aamma atoraraat. Maani sisimiluni annersaasoqaneq ajorami. Ilulissanikkalaratta meeraaluta malersugasamiukuvugut iperaatinnut anaartaatinnut aliaat. Tikikkaangitgullu iperartunngikkunilugit anaartarluta. Soorunaana aninissaq tujominartannguarsit.
See Translation
Like · Reply · January 6 at 10:07pm

9 [Redacted] Tusarnikuusara: januar takisarami, taava anikuseroqaangittartut mitaarlutik.
Like · Reply · January 6 at 10:37pm

10 [Redacted] Misingsiasi atuarlungit nuann.
Like · Reply · January 6 at 11:34pm

11 [Redacted] meeooqat ersitinnarlugit inuuneq "ajungittuinaangittoq" paasinmiarlugu, tusakkat ilaat.
Like · Reply · January 7 at 12:07am

[Redacted] Write a comment...

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

January 6 · Nuuk · 🌐

Ullumi mitaarfik, sullutik Pisiffik, Brugseni tuniniaanerminni qarluallasappat... Halloo vinnertuuppanaasiit takoqqusaarutit quppererit arlalissuit atussagaluarpaat. Qaa kalaallisut naleqartitavut takoqqusaarutiginerullugit atorluarnerusariaqarpavut. (P.s. Immiaaqqat aamma matoqqasaratik!

👍 Aminguaq Dahl Petrusen, Pilu Noahsen and 249 others · 30 Comments · 1 Share

👍 Like · 💬 Comment · ➦ Share

👤 Helt enig! 🍷
Like · Reply · January 6 at 4:52pm

👤 ilumoortuuvoq taanna 😊
Like · Reply · January 6 at 4:54pm

👤 Immaqami naluaat 😂😂😂 🙄
Like · Reply · 1 · January 6 at 5:00pm

👤 Taannaqa oqarp (noqarp)
Like · Reply · January 6 at 5:00pm

👤 Atisakutsinnik, piniutkunik allanillu pikunik kalassunnittunik qalianiittunik quiniittunillu atisalersorluta mitaartartungut, immiartuullutalu 😊

Tamaku pisiniarfinni pisiassaangitsut
[See Translation](#)
Like · Reply · 5 · January 6 at 5:13pm

👤 Ja hvis de gør det til Halloween burde de også til 3.hellige konger tænker j
Like · Reply · January 6 at 5:13pm

👤 Imatut 🍷

👤 ilumoortutt! Juulikkunni aamma pisiniarfik ammasameri kalaallisut nalittorsiornerput ataqinegarani pisoq uanga pisisussamisoorningiluaasarpaa 🍷 aningaasaq naalagaavallaarpoq
Like · Reply · January 6 at 8:47pm

👤 Aningaasaq Naalagaaput naalakkersuisunuu, aqutaapput perlluunuu sajaa! 🍷
Like · Reply · January 6 at 8:52pm

👤 Aia! Assersuut: "Miseqqanut qernersaat taamaallaat 5 kr! Mitaaleruit atugassat!"
Like · Reply · 3 · January 6 at 9:17pm

👤 Netstrømpet pingasut taamaallaat 50kr 🍷
Like · Reply · 1 · January 6 at 9:46pm

Write a reply...

👤 Ilupaqutit pingasunik teeqquilit marluk
Like · Reply · January 6 at 10:38pm

👤 Ilutsinni mitarneq akisooq 🍷
Like · Reply · January 6 at 10:47pm

👤 Kalaallisut naleqartitavut? Hmm... Hahaha... Miseqqap qernersaataa akikillit!
Like · Reply · January 6 at 11:04pm

👤 🍷🍷🍷
Like · Reply · January 6 at 11:15pm

Write a reply...

👤 Kalaallit namminneq pigiaminnik mitaarusiorartup, atisakunik namminerluunnilit atisaminnik... Qanqali ilqquuvoq namminersutigisameri, pitsaavorlu Katuakkunni illoqarfinnilu allani unammisitsisoqarluni malunnartisisoqarmat 🍷 Paaserusunnaarpoq pisiniarfik suna ussasaarutigisinnaaneraat? 🍷🍷 Mitaartunut pillitissat? 🍷 R
See Translation
Like · Reply · January 6 at 11:20pm

👤 Eqarsaatigaara piseqqusaarusioranermi atorsinnaagaat, suut namminneq qilequttat atorniarlugit alliangertassavaat, kaalalerpalunnerusumik piseqqusaarusiorsinnaaneq uani ujarortapara. Assersuut "mitaarfimmi neqeroortit". Meraartunik assitelerlugit il..
See Translation
Like · Reply · 3 · January 6 at 11:23pm

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

Eqqarsaatigaara piseqqusaarusiortarneminni orsinnaagaat, suut namminneq qulequtat atomiarlugit alliangertassavaat, talaalerpalunnerusumik piseqqusaarusiorsinnaaneq uani ujarporpara. serssuut "mitaarimmi neqeroortir". Meraartunik assitalerlugit il.il.

See Translation

ke · Reply · 3 · January 6 at 11:23pm

Soorlu mitaartunik assitalerlugit.

ke · Reply · 1 · January 6 at 11:25pm

e · Reply · 4 · January 6 at 11:37pm

HJ ilumuippunit niuernermi kinaanerput jutgineqanneqimmat

e · Reply · January 7 at 7:50am

Ileqqulersuutitoqqat guinnaqealeraluttuinnartut inissikiartorpallaamera kinaassutisinnit niginnaamerualaleeqaaq ilumoorluinnarputit.

Translation

Reply · January 7 at 12:08pm

rite a comment...

Ileqqertilagut, ileqqugut, summitimmi ileqqut nuannersut aammalu paquminnartut isigneqartut qaangertariaqalerpagut, ileqqulersuutit ammaannerusariaqalerpagut siunissaq qaninnerusooq atorlugu, qanormi ukkuni unrorujumi ileqqut ileqqulussimasagut allangulaaruarpata suna aju! ? Qalasisagutit angunialaarialartigik ilersorsinnaasatinik.

Like · Reply · 1 · January 6 at 5:59pm

Ilersusui sulusulu qalunaaginngajaajugamik tassa allangorunnangiaq ajoraluartumk

Like · Reply · January 6 at 6:02pm

M&P Mathiesen, innutaasuuluta angunarsinnaavarput isumasioqatiginnikut oqalinnikkulu, piumassuseq naliqartsinerlu innutaasugut apequtaaginnarpoq

See Translation

Like · Reply · 1 · January 6 at 6:05pm

tassa ilumoorputit kisiani soorlu tassa pivusumqorsinnaangitsulut nailerpara kalaallit qangali kingullituaammarnikuugamikit sulassat tungaatigut imaluunnit reklamer arfaatigut

Like · Reply · January 6 at 6:08pm

Write a reply...

Ullorqeqata qeqqa immiaqqat matorikujussimali.

Like · Reply · January 6 at 6:10pm

Sapaatinimi ammaneq ajorput 😊 Ullup qeqqanit sapaassuuvooq 😊

Like · Reply · January 6 at 6:38pm

Ullut tamaasa ammasarnissaa kissaatigaluararkku.

Like · Reply · January 6 at 6:53pm

Write a reply...

Ilumoorluinnarputit 🍌

Like · Reply · January 6 at 7:01pm

Ilaa ilumut

Like · Reply · January 6 at 7:09pm

Oaa nukissallit ummatillit qaa.

John Peter...

Like · Reply · January 6 at 7:15pm

Mitaarfimmut piareerit

Gør klar til Mitaartog

Mamakujit
Silk
Ass. artallit
Flere varianter
325-400 g

40,-

Sipaaruk 24,95

Mamakujit
Silk
Ass. artallit
Flere varianter
14-19 g

3,-

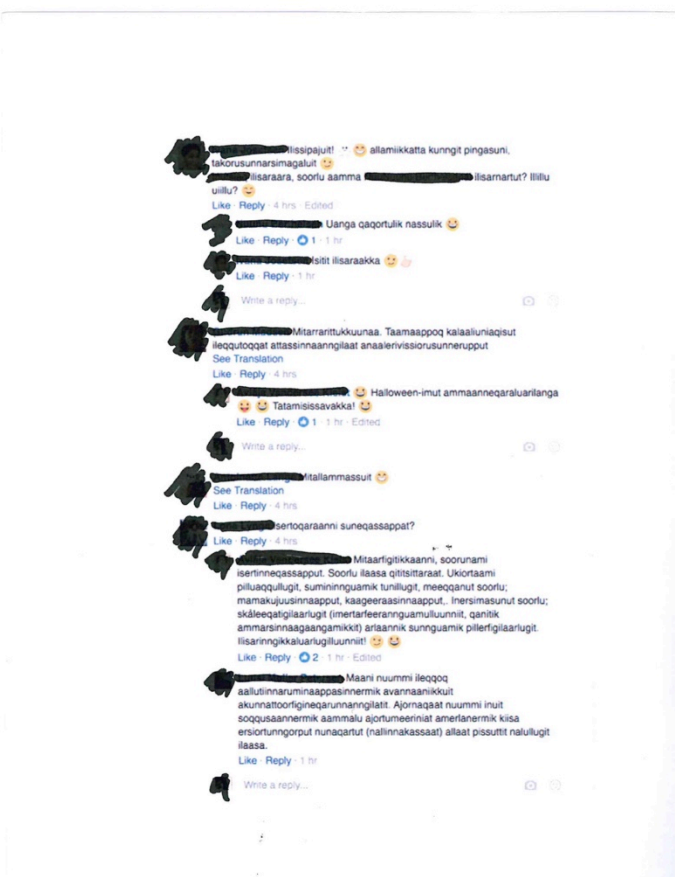
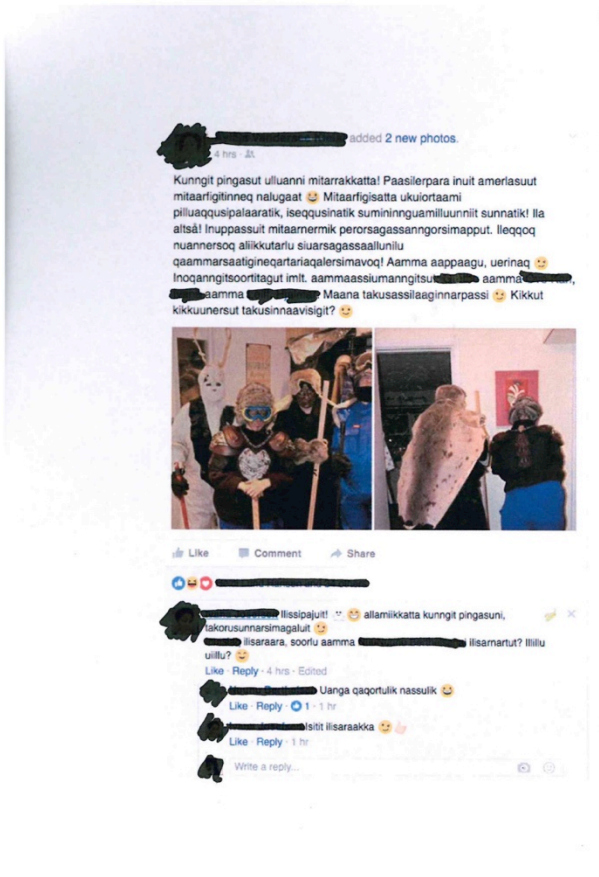
Peqqinnarneq
Den sunde mulighed

Frugtstænger
Ass. artallit
Flere varianter
5x20-25 g

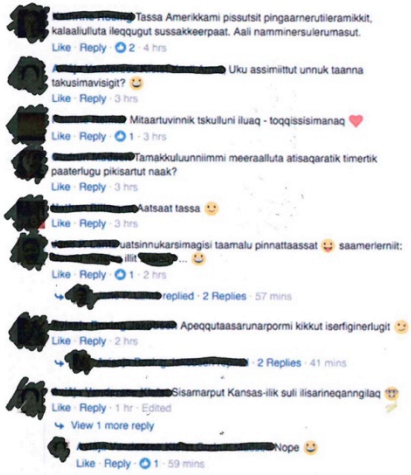
Sipaaruk 10,95

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

Arnanguak Lyberth
Bachelor projekt
Afdelingen for Sprog, Litteratur & Medier

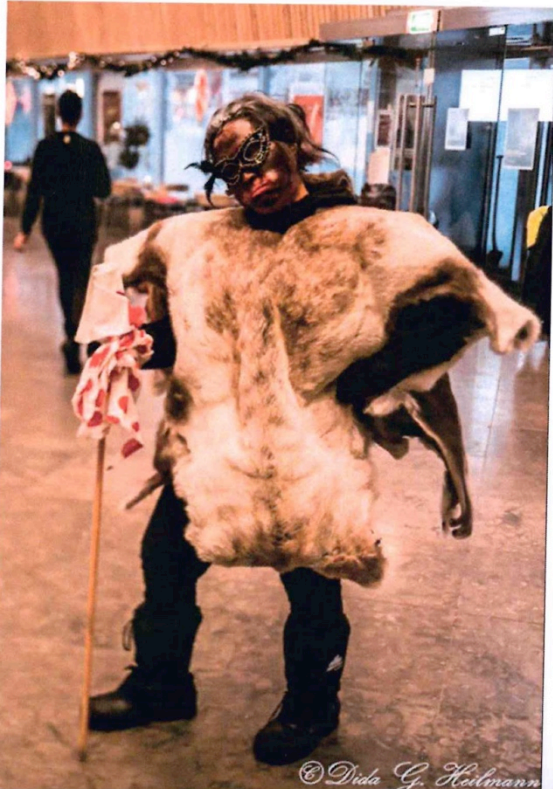
1

2

3

Kuummiini milaardud unammimmala 2016

